

*Всеукраїнська
науково-практична конференція*

ХІ ЮРИДИЧНІ МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ

ПРОГРАМА та ТЕЗИ

24 квітня 2025 року

Миколаїв – 2025

УДК 378(06)ЧНУ
Ю 70

Ю 70 XI Юридичні могилянські читання : Всеукр. наук.-
 практ. конф. : програма та тези / ЧНУ ім. Петра Могили. –
 Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2025. – 192 с.

УДК 378(06)ЧНУ

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2025

Політова Анна Сергіївна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри права
Маріупольського державного університету,
м. Київ

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТАТТЕЮ 149 КК
УКРАЇНИ)**

Сучасне суспільство доволі часто стикається з одним із видом діяльності транснаціональної організованої злочинності – такою формою рабства – як торгівлею людьми. Численні звіти та, не меншою мірою важливі, дослідження, стверджують, що торгівля людьми негативно впливає на стабільність, безпеку та добробут як окремих громадян, так й цілих громад, і навіть націй. Проте, не всі дослідження ґрунтуються на фактах, а здебільшого спираються на неофіційні докази або припущення, що негативно впливає на розробку заходів щодо протидії цьому явищу, не дивлячись на те, що ця тематика є актуальною.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України у лютому 2022 р. змушує дивитися на проблему торгівлі людьми та подальшу експлуатацію постраждалих під іншим кутом. Зауважимо, що за оцінками Агентства ООН у справах біженців, з початку війни 24 лютого понад 5,5 млн осіб втекли з України, шукаючи притулку в сусідніх країнах, переважно в Польщі, Угорщині, Молдові, Румунії та Словаччині, і понад 7,7 мільйона були внутрішньо переміщені. Масштаби руйнувань і жертв серед цивільного населення, спричинені війною, призвели до однієї з найбільших європейських гуманітарних криз останнім часом. За оцінками ЮНІСЕФ, від війни в Україні постраждали не менше ніж 7,5 млн дітей. Оскільки чоловікам у віці від 18 до 60 років не дозволяється виїжджати з країни, за кордоном шукають захисту переважно жінки та діти. Завдяки активізації Директиви про тимчасовий захист, яка надає негайний захист та права тим, хто прибуває до Європейського Союзу (ЄС) з України, в українців практично немає стимулів звертатися за допомогою до незаконних перевізників мігрантів. Однак жінки й діти, особливо без супроводу, все ще піддаються великому ризику насильства і зловживань, включно з торгівлею людьми, контрабандою та незаконним усиновленням³. Фактично ще до війни українці при перевезеннях в ЄС часто ставали жертвами торгівлі людьми, здійсненої злочинними мережами, що діяли між Україною, країнами Європи та Центральної Азії. Крім того, велика

кількість дітей-сиріт та дітей, народжених від сурогатних матерів в Україні, яких не забрали батьки, також стикаються з підвищеним ризиком викрадення або примусового усиновлення. Через масове переміщення й хаос також очікується збільшення кількості зниклих дітей, торгівлі людьми [1].

Як відзначалося у доповіді «Україна – витяги із Доповіді про торгівлю людьми – 2017 рік», підготовленим *U.S. Embassy in Ukraine*, «у 2016 р. правоохоронні органи розслідували 112 злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, порівняно зі 111 випадками у 2015 р. Ці справи включали 72 випадки сексуальної експлуатації, дев'ять випадків торгівлі людьми в цілях трудової експлуатації, 26 випадків «примусової участі в кримінальній діяльності», три випадки торгівлі дітьми та два випадки примусового жебрацтва. Влада ініціювала судовий розгляд 45 справ у 2016 р. порівняно з 59 випадками у 2015. Уряд засудив 28 торговців людьми у 2016 р. згідно зі ст. 149 (25 у 2015 р.), припинивши п'ятирічну низхідну траєкторію. З 26 трафікерів, яких було засуджено у 2016 р., 21 (81%) не отримали тюремного ув'язнення, п'ять були засуджені до тюремного ув'язнення (19%) тривалістю від двох до десяти років, держава конфіскувала майно двох відповідачів; 20 із 32 (62%) торговців людьми, засуджених у 2015 р., не отримали тюремного ув'язнення, а в шести було конфісковано майно. Неодноразове винесення умовних чи дуже коротких вироків засудженим трафікерам свідчить про слабкість зусиль з боку влади на притягнення винуватців до відповідальності. На думку експертів, правоохоронці, прокурори та судді демонстрували обмежене розуміння та здатність виявляти та притягувати до відповідальності причетних до випадків торгівлі людьми в цілях трудової експлуатації» [2].

Відзначимо, що кожен другий українець (59 %) ризикує постраждати від експлуатації, будучи готовим погодитися хоча б на одну ризиковану пропозицію про роботу за кордоном чи в Україні, свідчить опитування, проведене на замовлення МОМ. Майже половина з-поміж цієї групи ризику погодилася б на ризиковану пропозицію роботи за кордоном: працювати без офіційного працевлаштування та навіть у закритих приміщеннях без можливості вільно покинути робоче місце; порушити правила перетину кордону; віддати роботодавцю паспорти, телефон та особисті речі [3].

Отже, проведений нами аналіз практики притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 149 КК України дозволяє відзначити:

1. Кількість облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України та засуджених за торгівлю людьми співвідноситься, зокрема, у 2024 р. як 1:6, у 2023 р. як 1:8, а у 2022 р. – 1:7. Від-

значимо також, що лише 56 % облікованих кримінальних правопорушень за ст. 149 КК України, направляються до суду з обвинувальним вироком. Окрім того, експлуатація дітей характеризується високим рівнем латентності через небажання, а в деяких випадках неусвідомлення щодо вчинених проти потерпілої особи (особи, яка не досягла 16-ти років), протиправних діянь.

2. Типовим кримінологічним портретом особи, яка вчинила торгівлю людьми є такий: чоловік (89 %) у віці від 30 до 50 років (67 %), який має повну загальну середню або базову загальну середню освіту (67 %), працездатний, але такий, що ніде не працював і не навчався (56 %), громадянин України (72 %). Це кримінально протиправне діяння не вчиняються: у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння; організованими або злочинними організаціями. Лише 28 % кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України вчиняються у складі групи.

3. Основними проблемами, які виникають при притягненні осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 149 КК України, залишається недосконалість норми, а також відсутність однакового застосування при розгляді кримінальних справ про кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.

Список використаних джерел

1. Менцелопулу М. Віна Росії проти України : ризик торгівлі людьми / Дослідницька служба Європарламенту. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729410/EPRS_ATA\(2022\)729410_XL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729410/EPRS_ATA(2022)729410_XL.pdf).

2. Україна – витяги із Доповіді про торгівлю людьми – 2017 рік. Офіційний сайт U.S. Embassy in Ukraine. URL: <https://ua.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/151/UKRAINE-2017-TIP-Report-Narrative-Ukr.pdf>

3. Кожен другий українець ризикує постраждати від експлуатації через спустошливі наслідки війни. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/kozhen-druhyy-ukrayinets-ryzykuye-postrazhdaty-vid-ekspluatatsiyi-cherez-spustoshlyvi-naslidky-viyny>